

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za sociologiju

doc.dr.sc. Marija Lončar

**Istraživanja aktualnih društvenih
pitanja:
problemi s kojima se susreću mladi u
suvremenom društvu**

UVOD ... istraživanja mladih

važnost **socioloških, empirijskih istraživanja mladih,**

čiji se odnosi kontekstualiziraju unutar promjena suvremenoga društva

svaka „priča o mladima“ i anticipiranje **društvenih promjena među njima** ukazuje na kompleksnije i dugotrajnije društvene tendencije (Leburić, Tomić-Koludrović, 1996)

promjene suvremenoga društva izazov su
**suvremenoj sociologiji i postojećim
kategorijama**

s obzirom na njihovu “neadekvatnost” u objašnjavanju
suvremenih društvenih tendencija, situacija, trendova ...

otvaranje pitanja koja se nalaze u središtu
**teorijskih i metodoloških rasprava u
sociologiji**

društveni procesi

istraživačke strategije

... s druge strane,

razumijevanje konteksta razmatranja
karakterističnih pojava u društvu koje
traže promjene u suvremenoj sociologiji i
daljnjim **sociološkim istraživanjima i**
analizama

stvarnost suvremenoga društva

(Čaldarović, 1990)

- ❑ jačanje društvene fragmentacije različitih tipova: etničke, društvene, ekonomske, prostorne i kulturne fragmentacije
- ❑ jačanje konflikta: pored jačanja raznovrsnih integracijskih i konsenzualnih procesa postoji osnaživanje konfliktnih relacija između suprotstavljenih kulturnih, nacionalnih, ekonomskih ... zajednica
- ❑ jačanje uloga alternativnih pogleda i tipova aktivnosti: različiti **alternativni stilovi života** i uvažavanje **postojanja novoga senzibiliteta**

tendencije razvoja
u suvremenom društvu (Čaldarović, 1990)

SUVREMENO DRUŠTVO

tradicionalni model „mladosti“ industrijskih društava se početkom druge polovice 20. stoljeća u **zapadnim društvima** narušava

prijelazom iz industrijskoga u postindustrijski tip društva među mladim raste težnja prema **individualizaciji i**

pluralizmu socio-kulturnih razlika (Leburić, Tomić-Koludrović, 1996)

sociološka, empirijska istraživanja potkrepljuju
teze o **promjenama u ponašanju i
djelovanju mladih** (Leburić, Tomić-Koludrović, 1996)

međutim,

promjene u odnosima mladih prema sebi i
drugima (koje primjerice sociologinje Leburić i Tomić-Koludrović
uočavaju u ponašanju mladih 90-ih godina prošloga stoljeća)
**posljedica su različitih društvenih i
političkih procesa u društvu**

DRUŠTVENO PONAŠANJE MLADIH

Beck, jedan od važnih teoretičara suvremene sociologije, piše o procesu **individualizacije** (Konietzka prema Tomić-Koludrović, Leburić, 2002):

- oslobađanju od tradicionalnih spona,
 - gubitku tradicionalne sigurnosti i
- novim oblicima društvenoga vezivanja

važna uloga u svakodnevnom životu koja utječe
na **ponašanje mladih**

individualizacija je povezana s određenim promjenama društvenih položaja, životnih prilika i uvjeta (Tomić-Koludrović, Leburić, 2002)

teoretičari i istraživači mladih ističu kako potreba za individualizacijom i **pluralizacija životnih stilova** mladih dovodi u pitanje oblikovanje života prema **tradicionalnim očekivanjima**

veće mogućnosti u društvenom prostoru
dovode do **oblikovanja načina života**, ali
i racionalizacije (opravdanja, objašnjavanja...)

razlika i sličnosti u odnosu na druge (Tomić-
Koludrović, Leburić, 2002)

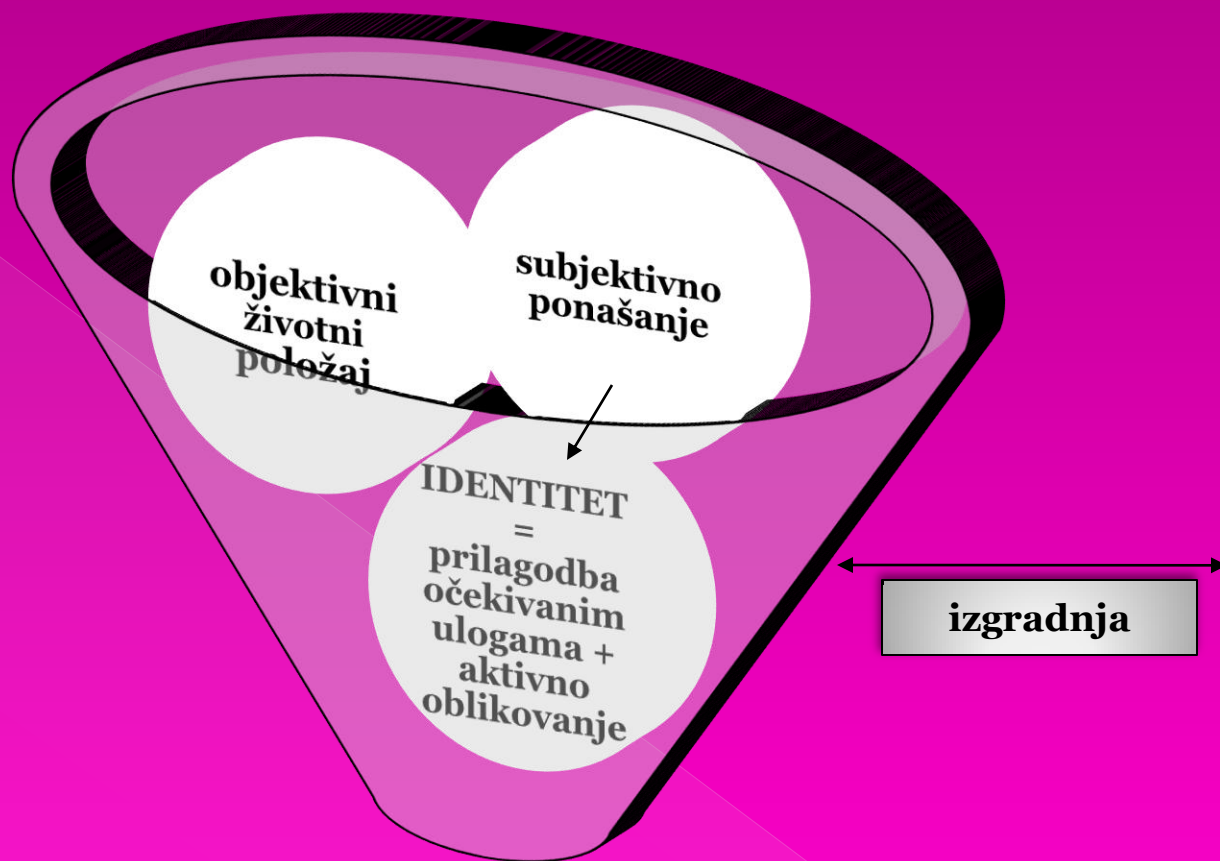
u
k
l
j
u
ć
u
j
e

koncept životnoga stila

princip određivanja **identiteta**

INDIVIDUALIZACIJA – neodvojiva od istraživanja životnih stilova (Tomić-Koludrović, Leburić, 2002)

mnogi teoretičari tvrde kako je društvena promjena takva da je **priroda konstrukcije identiteta** temeljno drugačija

pojedinaac u osnovi interpretira i savladava svijet individualistički
s obzirom da su **mogućnosti i izbori** s kojima se suočava **opsežniji i bez tradicionalnih potpora** (Miles, 2001)

međutim,

suvremeni sociolozi naglašavaju kako
tolerancija društva na različitost
postaje nužna za razvoj Hrvatskoga društva

sociološkim pristupom možemo pružiti
razumijevanje promjena u **društvenom**
ponašanju mladih

... aspekti – poput jačanja uloge različitih **alternativnih načina življenja** – od sociologije zahtijevaju fundiranje određenih koncepata i socioloških analiza (Čaldarović, 1990)

stoga,

nužno je otvoriti **društveni prostor** za **individualizaciju** kao osnovu za realiziranje potencijala mladih (Tomić-Koludrović, 1999)

.. .drugim riječima,

prostor u kojem se mladi mogu (slobodno i ravnopravno) **izražavati**

omogućiti **angažman mladih** u suvremenom društvu kao njegov (dinamični) **integralni dio** (Ilišin, 2003)

POLOŽAJ MLADIH U DRUŠTVU

različite tendencije društva utječu na **integraciju mladih** u društvene i političke procese

mladi predstavljaju nužan **resurs za razvoj društva**, pri čemu se **ukazuje na potrebu stalnoga propitivanja društvenih promjena među njima** (Ilišin, Radin, 2005)

dva pristupa mladima (Ilišin, Radin, 2005):

- 1) **mladi kao resurs** i predstavnici budućih društvenih snaga kojima društvo treba osigurati razvojne uvjete
- 2) **mladi kao problem** s obzirom na njihovu sklonost raznim oblicima devijantnoga ponašanja i koji nisu (dovoljno) integrirani u društvo

... nepovjerenje društva spram mladih
... marginalizirani društveni status mladih

prema zapažanjima hrvatskih sociologa

u Hrvatskoj nedostaje osnova na temelju koje mladi mogu postati **nositelji razvojnih potencijala društva**

– kulturnih, političkih, ekonomskih ... (Tomić-Koludrović, 1999)

s druge strane,

dinamika društvenih promjena i zbivanja
utječe na to kako ćemo pristupati mladima (Ilišin,
Radin, 2005)

**... pitanje društvene integracija mladih
nalazi se u središtu teorijskih i istraživačkih
nastojanja razumijevanja mladih u
suvremenom društvenom kontekstu**

Ilišin (2003) u tom smislu piše:

(...) Hrvatska pripada većini europskih zemalja u kojima se mladima pristupa kao resursu, ali istodobno i manjini zemalja u kojima se tek uspostavlja institucionalna infrastruktura za sustavno bavljenje problematikom mladih i koordinaciju aktivnosti u provođenju politike prema mladima

osmišljavanje (nacionalne) politike prema mladima (Ilišin, 2003):

✓ **cilj je** (upravo) društvena integracija mladih

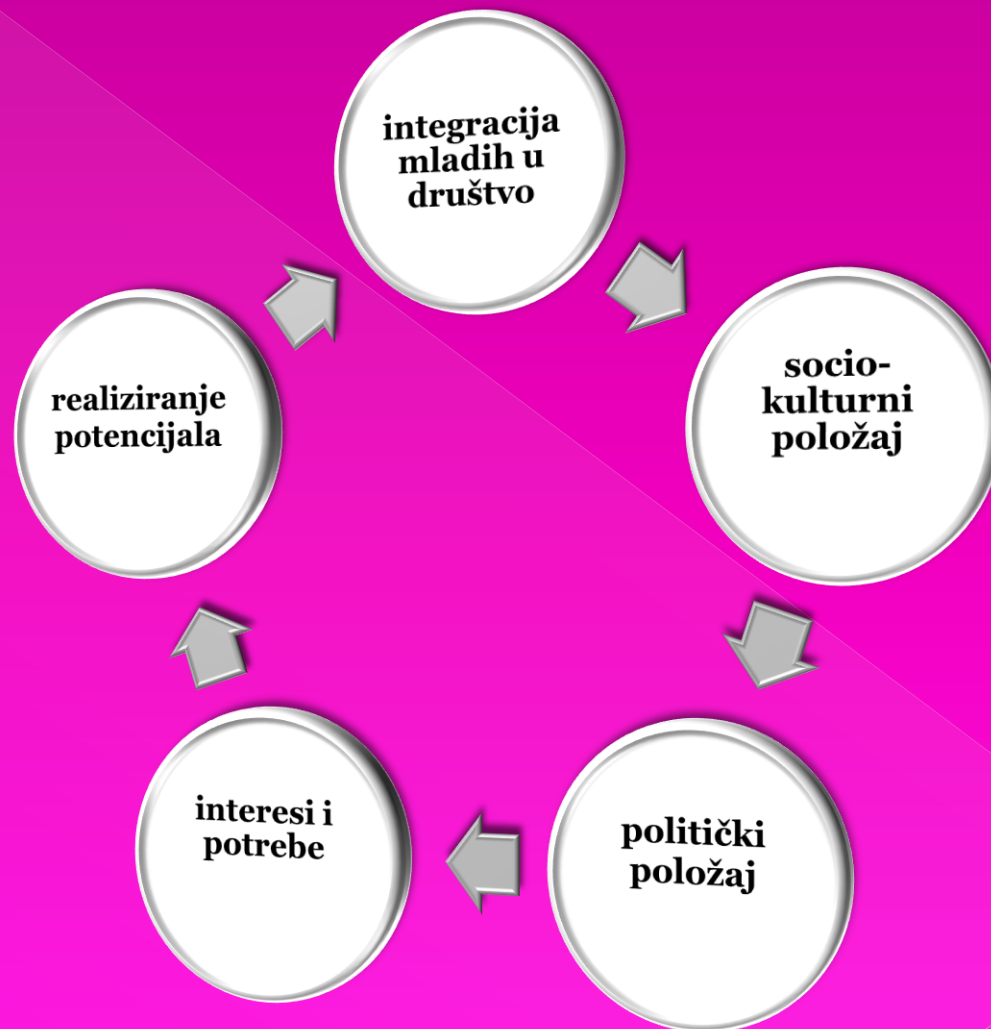
✓ (kao) **proces** obuhvaća različite segmente svakodnevnoga života mladih

... od obiteljske socijalizacije, obrazovanja, zaposlenja do političkoga djelovanja

...

utjecaj okolnosti suvremenoga društva na društveni položaj mladih ...

(Tomić-Koludrović, 1999; Ilišin, 2003; Ilišin, 2005)

... dakle, važnost
razumijevanja utjecaja

društvenih okolnosti

... egzistencijalna ugroženost, nezaposlenost, niski životni standard, (ne)razvijenost civilnoga društva, pravne države, pluralnoga društva, mogućnosti za inicijativu mladih u politici, kulturi i sl. ...

na realizaciju

razvojnih potencijala mladih u Hrvatskom društvu

te na njihovo **sudjelovanje u društvenim i političkim procesima**

**... drugi dio:
istraživačka radionica**

**istraživačka radionica
... drugi dio:**

**Istraživanje aktualnih društvenih
pitanja kroz istraživačke radionice sa
studentima sociologije na
Filozofskom fakultetu u Splitu**

JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE NA SVEUČILIŠTU U SPLITU

koncipiran je kao studij

istraživačke i metodološke orijentacije

realiziranje **socioloških istraživačkih
radionica**

(konkretni) **istraživački projekti**

važnost empirijskih istraživanja **društvenih problema, trendova i situacija**

(poput perspektiva civilnoga društva, participacije mladih u politici i nevladinim organizacijama, nasilja među mladima, načinima provođenja slobodnoga vremena, identiteta mladih, kvalitete života mladih s posebnim potrebama itd.)

... iz sociološke perspektive

NASILJE MEĐU MLADIMA ...

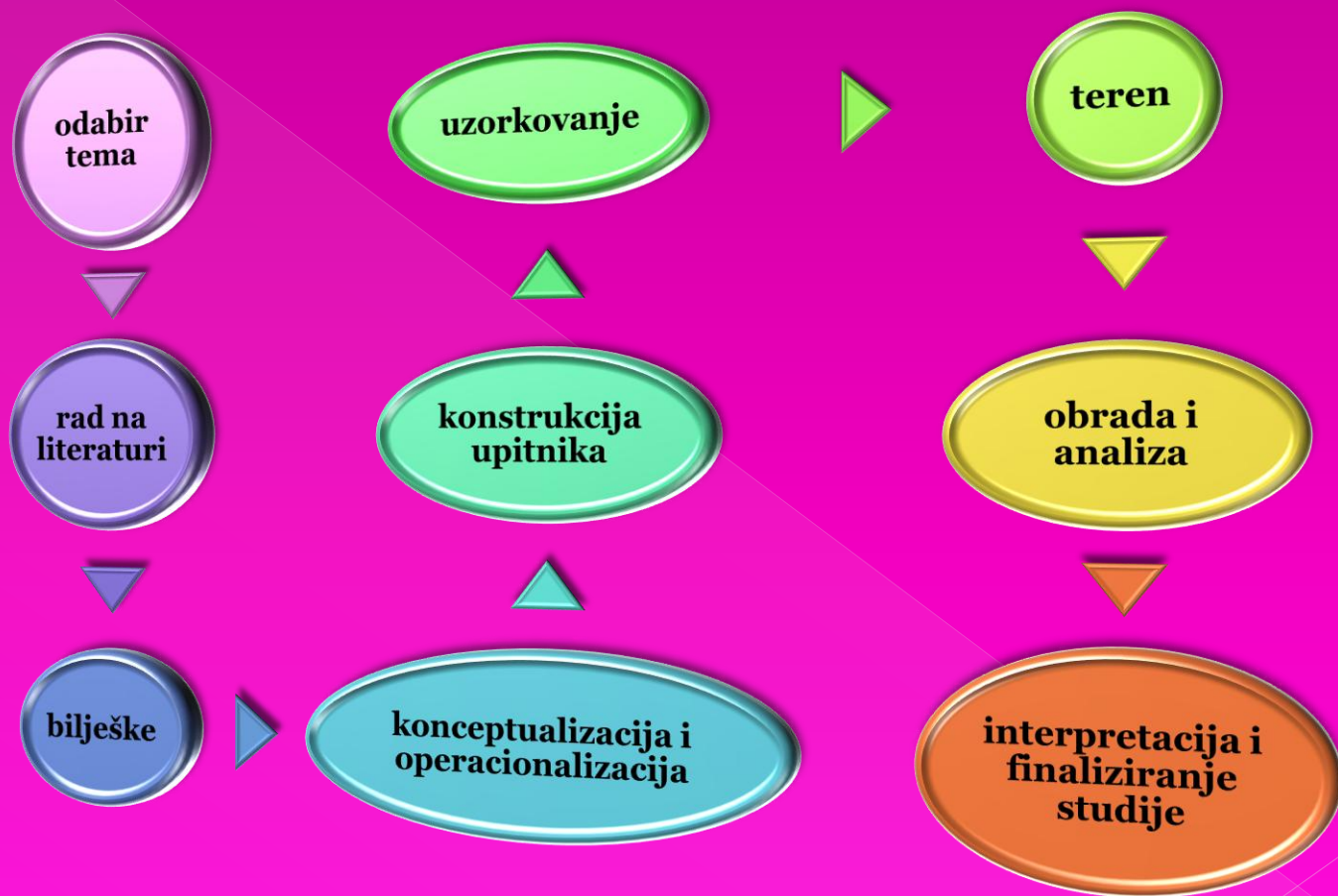
istraživanje jedne od **aktualnih društvenih tema** u Hrvatskoj

(**terenska faza istraživanja** obavljena je u veljači 2013. godine u srednjim školama na području grada Splita)★

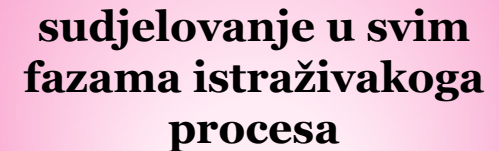
★ **studentice 3. godine preddiplomskoga studija sociologije – Bilobrk Eni, Bubić Tea, Peran Rea, Radman Antonija, Vuković Antonija – realizirale sve faze istraživanja**

interaktivna istraživačka radionica: istraživački proces

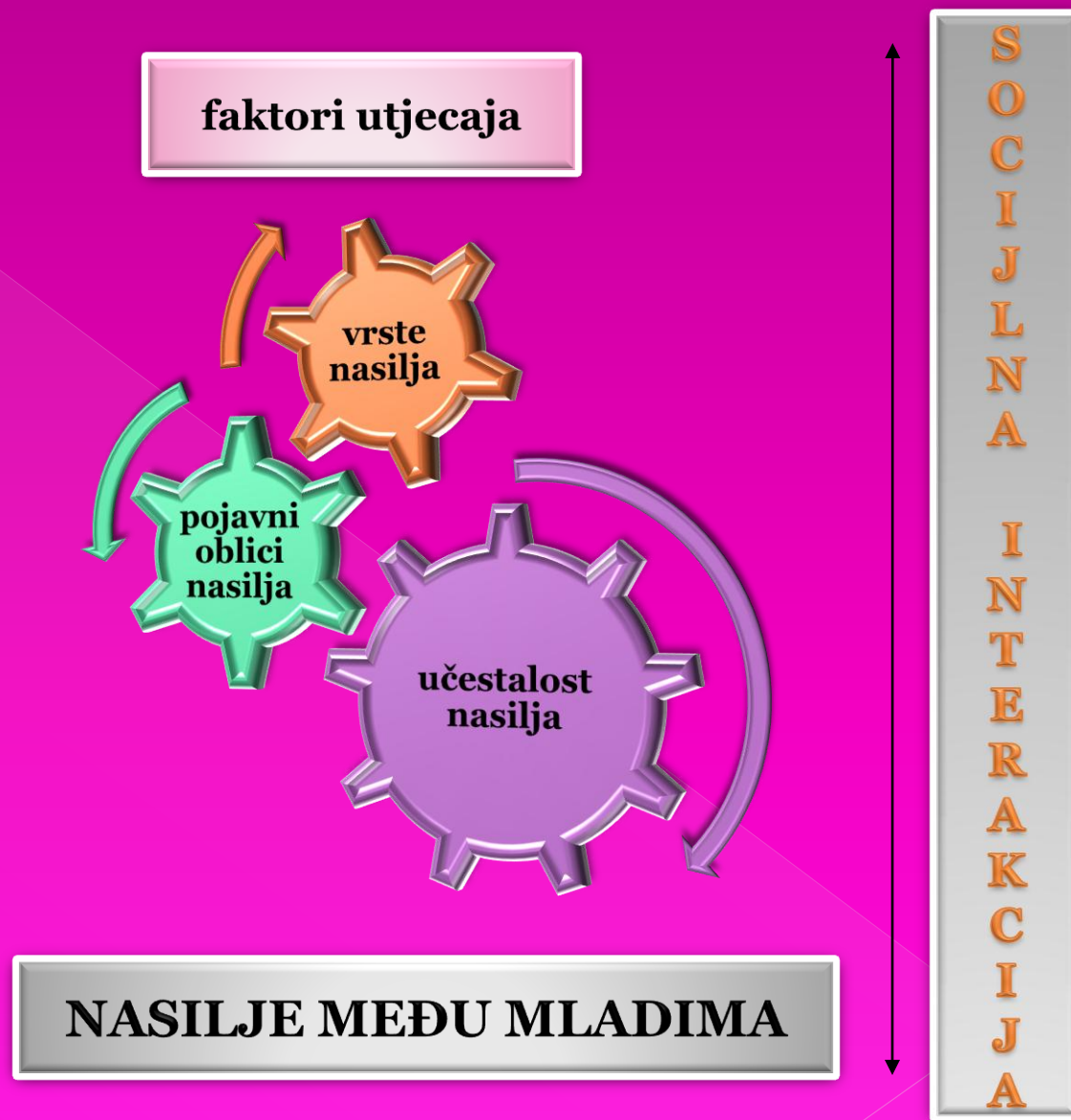
... nastavak

- ✓ **literatura i bilješke**
(odabir, selekcija, vađenje i pisanje bilješki, citiranje...)
- ✓ **konceptualizacija i operacionalizacija istraživačkih varijabli i indikatora**
- ✓ **konstrukcija upitnika**
(i protokola)
- ✓ **uzorkovanje**
- ✓ **terenska faza istraživanja**
(instruktaža, suglasnosti...)
- ✓ **unos i obrada podataka**
(korištenje SPSS-a – statističkoga programa za unos i obradu podataka, deskriptivna statistika, grafički i tablični prikazi rezultata...)
- ✓ **interpretacija istraživačkih rezultata** te finaliziranje studije
(teorijski i metodološki dio, metodološka i empirijska arhiva...)

sudjelovanje u svim fazama istraživačkoga procesa

... konceptualna shema

... operacionalna shema varijabli i indikatora

<i>VARIJABLE</i>	<i>metodološka razina</i>	<i>pitanja u upitniku</i>	<i>INDIKATORI</i>
SOCIO-DEMOGRAFSKE	individualna	---	spol; dob; mjesto rođenja; mjesto stanovanja; razred; uspjeh u školi; bračni status roditelja; socijalno porijeklo; zanimanje roditelja; prihodi obitelji
VRSTE NASILJA	kolektivna/ grupna	---	razumijevanje pojma nasilja (fizičkoga, psihičkoga, virtualnoga, seksualnoga); nasilje među vršnjacima; učestalost nasilnog ponašanja s obzirom na spol; stavovi o rodnim ulogama i nasilju (nasilje u vezi...)
POJAVNI OBLICI	kolektivna/ grupna	---	iskustvo psihičkih i fizičkih oblika nasilnog ponašanja; iskustvo nasilja na virtualnim mrežama; nasilno ponašanje u adolescentskim vezama
UČESTALOST NASILJA	društvena	---	procjena učestalosti nasilja (škola, parkovi, kafići/klubovi, internet...); zastupljenost nasilnih sadržaja u medijima; izloženost nasilnom ponašanju; sankcioniranje nasilja među mladima; edukacija i prevencija nasilnog ponašanja u školi
SOCIJALNA INTERAKCIJA	društvena	---	psihološke karakteristike; razvijenost socijalnih vještina; odnos s vršnjacima; status u vezi; načini provođenja slobodnoga vremena; razlozi pribjegavanja nasilju; odnosi u obitelji; način suočavanja s nasilnim ponašanjem; reakcija okoline na nasilje

... istraživački uzorak

ŠKOLE		razredi				f	%
		I.	II.	III.	IV.		
STRUKOVNE	<i>Turističko-ugostiteljska</i>	28	28	29	25	110	50,2
	<i>Trgovačko-komercijalna</i>	21	19	10	5	65	
	<i>Obrtno-tehnička</i>	16	8	17	13	54	
	<i>Graditeljsko-geodetska</i>	20	25	16	31	92	
GIMNAZIJE	<i>IV. gimnazija Marko Marulić</i>	30	25	26	24	105	34,2
	<i>Privatna jezična gimnazija Pitagora</i>	7	11	18	10	46	
	<i>Gimnazijski kolegij Kraljica Jelena</i>	16	14	19	19	68	
UMJETNIČKE	<i>Škola likovnih umjetnosti</i>	23	23	31	23	100	15,6
UKUPNO		161	153	166	160	640	100

... prikaz (nekih od) rezultata istraživanja stavova i mišljenja mladih srednjoškolaca

✓ škola (u %):

Turističko-ugostiteljska – 17,2

IV. Gimnazija Marko Marulić – 16,4

Škola likovnih umjetnosti – 15,6

Graditeljsko-geodetska škola – 14,4

Gimnazijski kolegij Kraljica Jelena – 10,6

Trgovačko-komercijalno škola – 10,2

Obrtno-tehnička škola – 8,4

Privatna jezična gimnazija Pitagora – 7,2

✓ spol:

ženski – 56,7%

muški – 43,3%

✓ postignut uspjeh na kraju prošle školske godinu (u %):

vrlo dobar – 44,4; odličan – 25,3; dobar – 26,3; dovoljan – 3;
ponavljao/-la je godinu – 0,9

✓ **većina ispitanih srednjoškolaca sebe smatra (u %):**

- komunikativnima (**81,1**)
- otvorenima (**75,3**)

✓ **oko polovice se doživljava (u %):**

- živahnima (**69,8**)
- samostalnim (**69,8**)
- emotivnim (**63,6**)
- odvažnim (**45,8**)

✓ **odnos s vršnjacima**
većina (78,9%)
procjenjuje dobrim

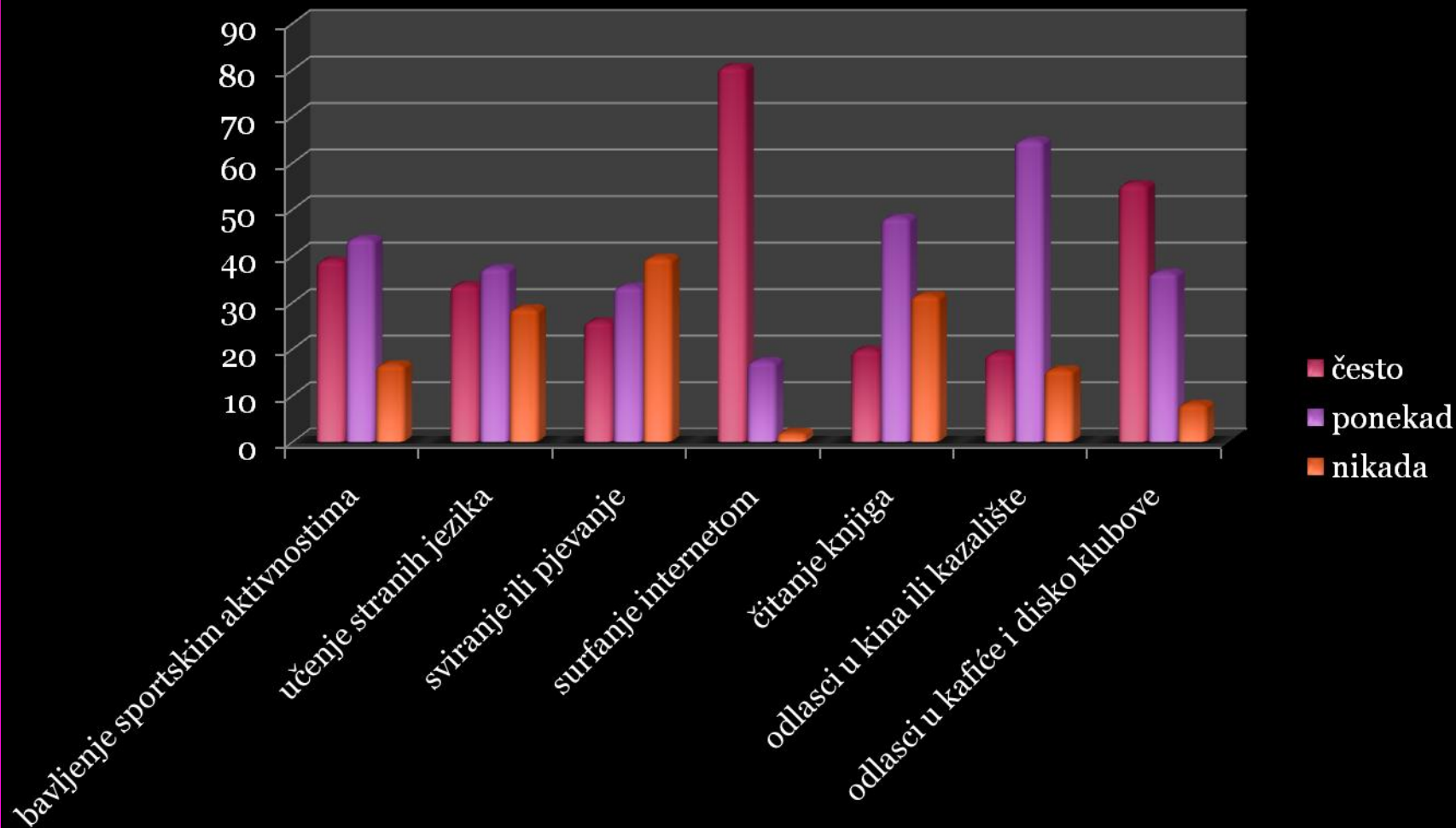
✓ **više od polovice mladih ne misli da su (u %):**

- depresivni (**71,6**)
- agresivni (**69,7**)
- povučeni (**68**)
- egocentrični (**64,7**)

✓ **negdje polovica njih smatra da nisu (u %):**

- sramežljivi (**50**)
- dominantni (**48,9**)

✓ **provođenje slobodnoga vremena (u %):**

- ✓ **većina ispitanih srednjoškolaca nasilnim ponašanjem smatra (u %):**
- udaranje tupim ili oštrim predmetom (**84,7**)
 - čupanje kose (**71,6**)
 - opekotine upaljačem, šibicom ili plamenom (**82,5**)
 - krađa ili uništavanje imovine (**84,7**)
 - vrijeđanje ili omalovažavanje zbog izgleda ili načina govora (**86,4**)
 - vrijeđanje ili omalovažavanje zbog nacionalne pripadnosti (**87,2**)
 - vrijeđanje ili omalovažavanje zbog seksualne pripadnosti (**81,4**)
 - vrijeđanje ili omalovažavanje zbog vjeroispovijesti (**86,9**)
 - prijetnje i zastraživanje (**81,4**)
 - slanje uznemirujućih poruka (**76,3**)
 - neželjeno dodirivanje (**76,9**)
 - prisiljavanje na seksualne odnose (**89,7**)

vrste nasilja: fizičko,
verbalno, virtualno,
seksualno...

- ✓ **više od polovice nasilnim ponašanjem smatra (u %):**
 - uvrtanje dijelova tijela (**69,7**)
 - zaključavanje u nekoj prostoriji (**65,8**)
 - izoliranje i odbacivanje (**68,4**)
 - objavljivanje privatnih podataka na internetu (**64,7**)
 - slanje pornografskih sadržaja (**59,1**)
 - vrijeđanje od strane djevojke ili dečka (**68,8**)
 - pokazivanje intimnih dijelova tijela (**57,7**)
 - nagovaranje na spolni odnos bez kontracepcijskih sredstava (**65,5**)

✓ **naguravanje kao nasilno ponašanje:**

DA – 38,4%

NE – 43%

ne može procijeniti – 14,4%

oko četvrtine ispitanih srednjoškolaca navedna ponašanja ne smatraju nasilnim, dok ih oko desetine ne može procijeniti

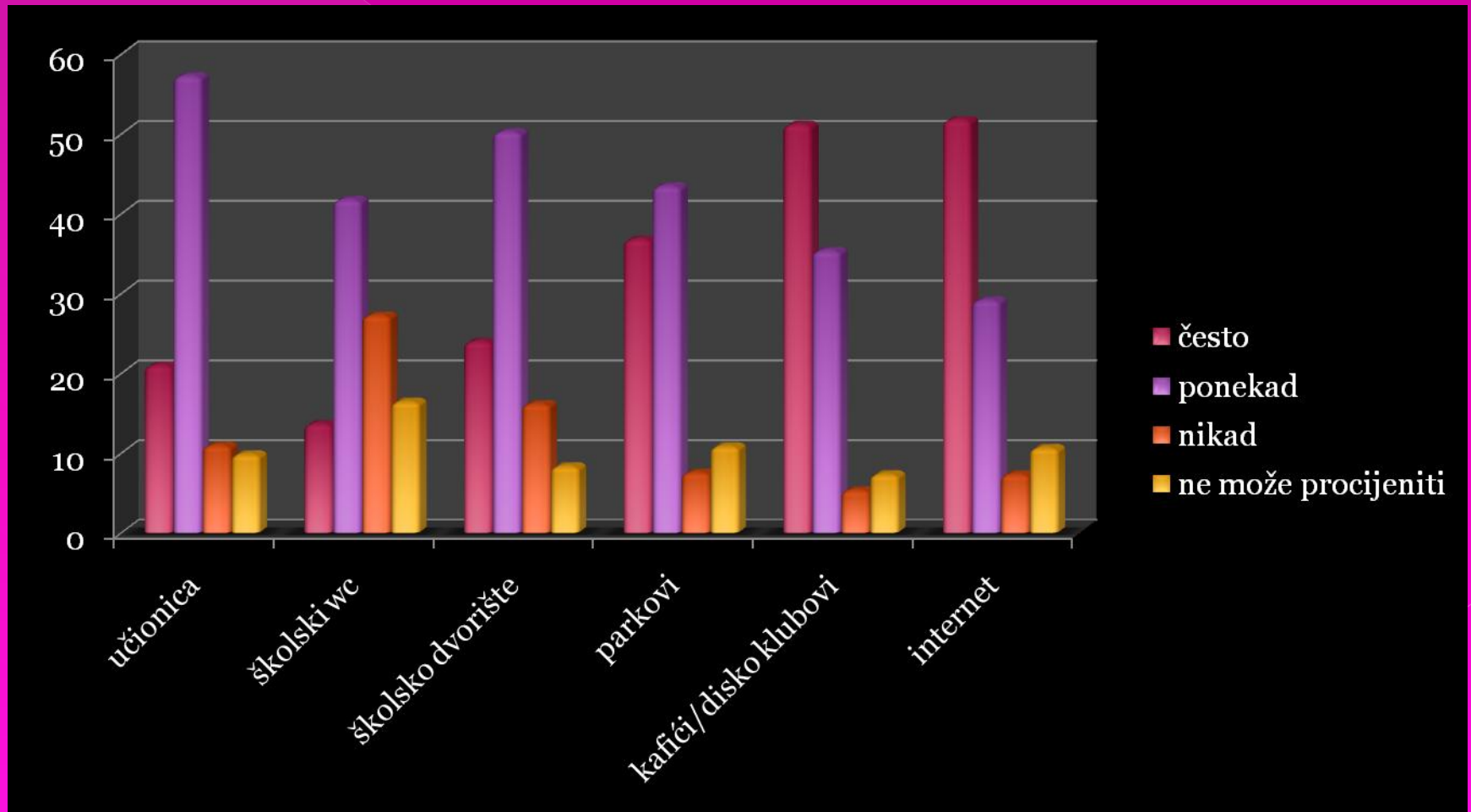
✓ **stvaranje lažnih profila na društvenim mrežama:**

DA – 47,7%

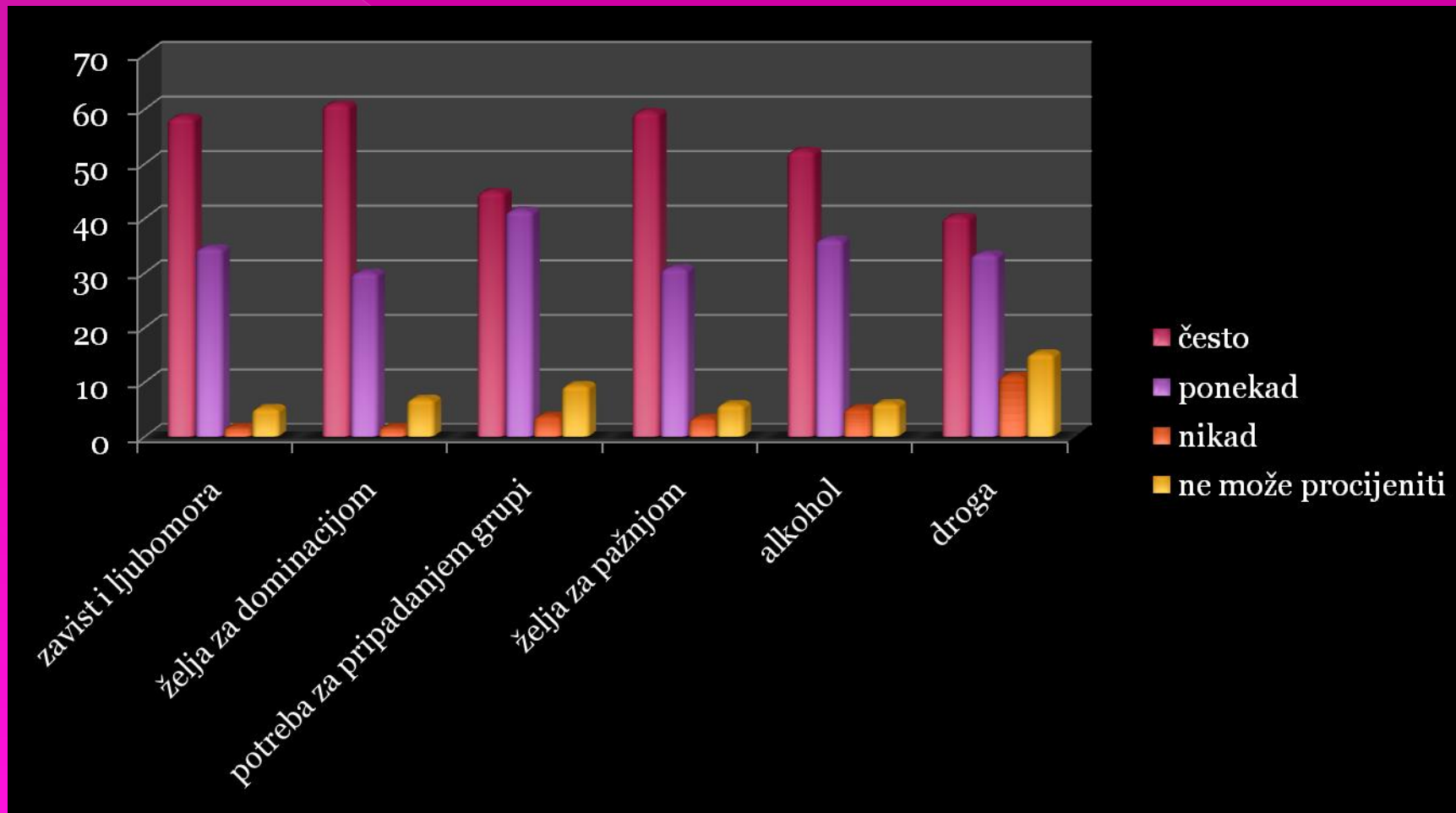
NE – 35,6%

ne može procijeniti – 16,1%

✓ procjene učestalosti
nasilnoga ponašanja u/na (u
%):

✓ razlozi mladih
pribjegavanju nasilnoga
ponašanja (u %):

✓ **učestalost nasilja s obzirom na spol ...** prema mišljenjima ispitnih srednjoškolaca:

mladići – **50,5%**

djevojke – **8,3%**

podjednako (i jedni i drugi) – **33,1%**

ne može procijeniti – **7,5%**

✓ **učestalost nasilja u školi:**

ponekad (nekoliko puta godišnje) – **37,5%**

često (više puta mjesečno) – **25,2%**

svakodnevno – **16,9%**

ne može procijeniti – **15,5%**

nikad – **4,8%**

✓ **osjećaj sigurnosti u školi:**

DA – **65%**

NE – **8,6%**

nije o tome razmišljao/-la – **26,1%**

✓ **reakcije na nasilno ponašanje među vršnjacima (u %):**

brani žrtvu – **32,8**

ne reagira, to se njega/-nje ne tiče – **23,1**

nije se našao/-la u toj situaciji – **19,1**

promatra sa strane – **14,5**

pozove nekoga starijega – **7,8**

pridruži se nasilnicima – **1,7**

strože sankcije smanjile bi nasilje među mladima smatra nešto više od polovice ispitanih srednjoškolaca (**55,5%**)

✓ **reakcije na izloženost nasilnom ponašanju (u %):**

uzvrati istom mjerom – **54,9**

nije to doživio/-la – **20,6**

ponaša se kao da se ništa ne događa – **15,5**

traži pomoć ili savjet – **8**

✓ **povjerio/-la se za proživljeno nasilno ponašanje:**

nije bio/-la u toj situaciji – **40,1%**

prijatelju/-ici – **26,2%**

roditeljima – **13,2%**

ne bi se povjerio/-la nikome – **9,6%**

razredniku/-ici ili stručnoj osobi u školi (pedagogu, psihologu i sl.) – **5,8%**

nekome od članova obitelji (bratu/sestri, baki/djedu, sricu/strini i sl.) – **1,3%**

osobi s kojom je u vezi – **0,4%**

svećeniku – **0,4%**

✓ **povjerila bi se za proživljeno nasilno ponašanje :**

prijatelju/-ici – **43,3%**

roditeljima – **30,7%**

ne bi se povjerio/-la nikome – **13,2%**

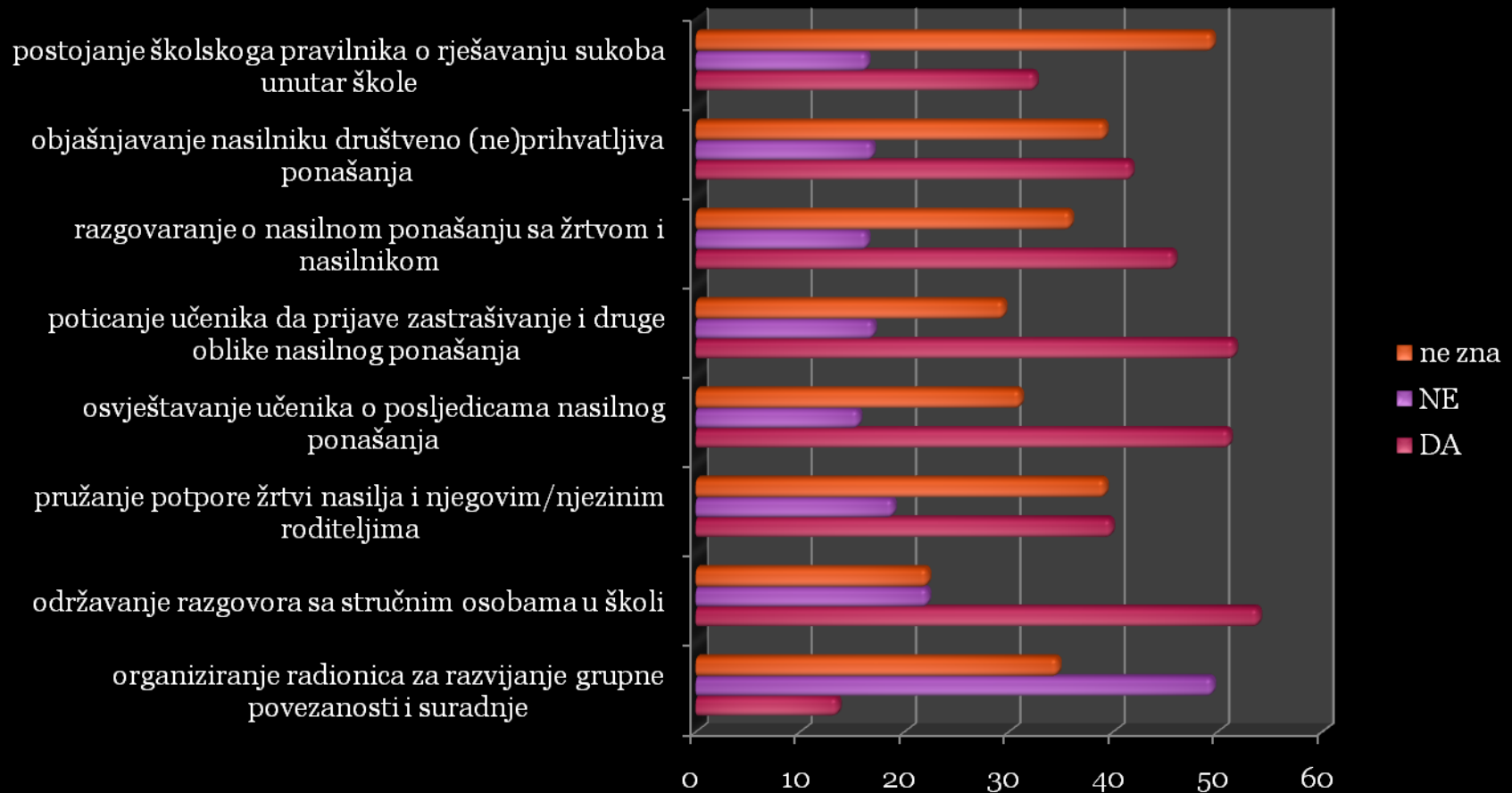
razredniku/-ici ili stručnoj osobi u školi (pedagogu, psihologu i sl.) – **7,2%**

nekome od članova obitelji (bratu/sestri, baki/djedu, sricu/strini i sl.) – **2,5%**

osobi s kojom je u vezi – **0,8%**

svećeniku – **0,1%**

✓ **aktivnosti koje škola poduzima u
spriječavanju nasilnoga ponašanja (u %):**

neke od aktualnih i
budućih radioničkih tema
splitskih studenata
sociologije

... zaključna razmatranja

... koliko su mladi okrenuti sebi i **prostoru slobodnoga vremena** s obzirom na društvene okolnosti u kojima žive?!

... je li moguće uočiti promjene prema tendencijama **društvene i političke angažiranosti** mladih?!

... itd.

(na tragu suvremenih sociologa) u tome pronalazimo važna pitanja za razumijevanje **društvenoga ponašanja i anticipiranja djelovanja mladih** u 21. stoljeću

Literatura:

1. Čaldarović, O. (1990) Suvremena sociologija i moderno društvo, str. 83-93. U Kalanj, R. (ur.) **Modernost i modernizacija**. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
2. Ilišin, V. (2003) Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. **Politička misao**. 40(3):37-57.
3. Ilišin, V. (2005) Društveni status, problemi i budućnost mladih, str. 39-83. U: Ilišin, V.; Radin, F. (ur.) **Mladi: problem ili resurs**. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
4. Ilišin, V.; Radin, F. (2005) Mladi u suvremenom hrvatskom društvu, str. 13-37. U: Ilišin, V.; Radin, F. (ur.) **Mladi: problem ili resurs**. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
5. Leburić, A.; Tomić-Koludrović, I. (1996) Mladi danas: drukčiji, ali isti. **Društvena istraživanja**. 5-6:(25-26):963-975.
6. Lončar, M. (2010) **Novi metodološki žanr u sociologiji: postmoderno istraživanje**. Metodološka biblioteka: teorijsko-metodološke teme, knjiga br. 1. Split: Redak.
7. Miles, S. (2001) **Social Theory in the Real World**. London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications.
8. Tomić-Koludrović, I.; Leburić, A. (2002) **Sociologija životnog stila: prema novoj metodološkoj strategiji**. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
9. Tomić-Koludrović, I. (1999) Skeptična generacija u protumodernizacijskom kontekstu. **Politološka istraživanja**. 36(3):175-193.

HVALA ... pitanja?!

Zagreb, 26.3. 2013.